

M. M. Kobylyna: Divinités orientales sur le littoral nord de la mer Noire. Avec un appendice de O. J. Névérov, EPRO 52, stran 70, 52 příloh na křídě, 1 mapa; Leiden, E. J. Brill, 1976.

Autorka podává ve své práci katalog všech monumentů, které se týkají maloasijských a egyptských božstev, ze severního pobřeží Pontu. Každému soupisu předchází přehled těchto představ, v němž se autorka pokusila nastínit historický vývoj jednotlivých představ i jejich uměleckých typů. Současně zde rozebírá dochované památky a upozorňuje na místní specifiku. Maloasijský typ Kybély (bohyně na trůně se lvem na kolenou) se tu objevuje od VI. stol. př. n. l., typ, v němž lev leží před trůnem, je znám z římské repliky zobrazení z V. stol. př. n. l. Tyto typy se objevují až do římské doby, kdy se začíná objevovat i typ, v němž bohyně trůní mezi Hermem a Korou. Pochodně obou průvodeů nasvědčují podle autorky tomu, že zde má bohyně chthonický charakter, což ovšem není zcela přesvědčivé, vzhledem k tomu, že se pochodeň vyskytuje i v kultu Mithry a Attida. Pozoruhodný je místní výrobek z pálené hlíny, nalezený v Olbii, na němž se objevuje spojení představy bohyně na lvu (Afrodíté, Atargatis) a bohyně se lvem (Kybéle). Nálezy z jiných lokalit (Chersonésos, Formia) poskytly další typ bohyně, v němž se lev objevuje v pohybu (II. – III. stol. n. l.). Podobným způsobem sleduje autorka i typy Attida, Mena, Mithry, Sabazia, Jova z Dolichy. Upozorňuje, že božstava známá jen v keramických drobných vyobrazeních prozrazují jejich uctívání v soukromých kultech, naopak která známe z velkých monumentů, byla předmětem veřejného kultu. Toto schematické rozdělení může být ovšem přílišnými nálezy zkorigováno.

Mezi egyptskými božstvy se objevuje Sarapis, Ísis (nález z Gorgippie přináší bronzovou netradiční bustu ženy s Ísidiným věncem), Harpokratés (váza v podobě Harpokrata s husou pochází z Chersonésu) a Bés. Obě poslední božstva se objevují zvláště na pečeti, prstenech a amuletech, jejichž pěkný a citlivý rozbor podává Névérov v dodatku.

Významný svazek EPRO obohatil naše znalosti nejen s materiálem téměř nedostupným v lokálních muzeích, ale i konkrétním jeho výkladem. Při přepisu z azbuky se objevilo několik zanedbatelných nepřesností v Abreviáciach (v TOAM čti Terrakoty, v TOLSOI čti Tolstoj, na str. 42³⁴ čti Blawatskaia).

Radislav Hošek

Franz Brunhölzl: Geschichte der lateinischen Literatur des Mittelalters. Erster Band: Von Cassiodor bis zum Ausklang der karolingischen Erneuerung. Wilhelm Fink Verlag München, 1975, stran 594.

V roce 1975 se konečně dostal zájemcům do rukou dlouho ohlašovaný první svazek proponovaných komplexních dějin středověké latinské literatury, v němž autor podává období od 6. asi do poloviny 9. století. Ježto se jedná o první svazek většího celku, obsahuje recenzovaná práce kromě vlastních literárněhistorických výkladů úvodní kapitoly, jež mají předznamenat celé dílo. Ačkoli autor upozorňuje (Vorwort) na nemožnost definitivních závěrů a formulací a na to, že mnohé v průběhu práce měnil a bude měnit, vypovídají úvodní kapitoly (Der Gegenstand und wie er aufgefasst wird, str. 1–7. — Voraussetzungen und Grundlagen der lateinischen Literatur des Mittelalters, str. 8–20. — Die Gliederung, str. 20–22) o autorově základním přístupu ve srovnání s jinými badateli o středolatinšské literatuře. Jim tedy budeme věnovat pozornost především.

Tak v kapitole o předmětu disciplíny je nesporně nejzajímavější výklad o časovém vymezení latinské literatury středověku a o vymezení látky. Brunhölzl udává trvání této literatury přibližně polovinou 6. až koncem 15. století; k tomuto určení dospěl podle originálního, ale, obávám se, příliš pružného měřítka: „...man wird... den Beginn unserer Epoche mit einiger Berechtigung dort ansetzen dürfen, wo für ihre Zeit repräsentative oder charakteristische Autoren auf irgendeine Weise zu erkennen geben, daß sie die Antike und patristische Zeit als eine vergangene Epoche ansehen... Das Ende der Epoche... wird analog... dort zum sehen sein, wo die Schriftsteller sich von der mittelalterlichen Bildungswelt... bewußt distanzieren und sich als Träger einer neuen Geisteshaltung fühlen“ (str. 3). Co se týče látky, která spadá pod pojem